

VIEDOKLIS PAR FINANŠU MINISTRIJAS MAKROEKONOMIKAS PROGNOZĒM

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm, kas tiks izmantotas par pamatu Latvijas vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk – VTBI) 2021.-2023. gadam izstrādei. Šis ir agrīns pārskats pirms VTBI plānošanas procesa 2021.-2023. gadam. Padome veic FM makroekonomisko aplēšu pārskatīšanu un apstiprināšanu, lai palīdzētu izstrādāt fiskālās prognozes agrīni pirms budžeta projekta un VTBI iesniegšanas apstiprināšanai. Lai atbalstītu Valdības darbu pie gadskārtējo dokumentu – VTBI un Stabilitātes Programmas (turpmāk – SP) – izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību, kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu, kas ir pamatā fiskālajām prognozēm, apstiprināšanu. Padome izvērtē prognozes kopumā, un sniedz apstiprinājumu par galvenajiem makroekonomiskajiem rādītājiem, kas izklāstīti zemāk. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūra un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji. Padome ir konsultējusies ar ārējiem ekspertiem, lai gūtu visaptverošu izpratni par norisēm Latvijas ekonomikā.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 4. tabulā šī dokumenta beigās).

Kopš Latvijas Stabilitātes Programmas 2020./23. (turpmāk – SP CoV 2020/23) FM ir mainījusi reālā IKP pieauguma prognozes 2021., 2022. un 2023. gadam (skat. 1. tabulu).

	2020	2021	2022	2023
Reālā IKP izaugsme, %p	–	+4.1	-0.4	+0.7
VTBI 2021/23	-7.0	5.1	3.1	3.1
SP (CoV) 2020/23	-7.0	1.02	3.53	2.40
Nominālā IKP izaugsme	+0.5	+4.1	-0.4	+0.8
VTBI 2021/23	-7.4	6.5	5.3	5.2
SP (CoV) 2020/23	-7.9	2.4	5.6	4.4
Inflācija (patēriņa cenas)	-0.2	-0.5	–	–
VTBI 2021/23	0.2	1.2	2.0	2.0
SP (CoV) 2020/23	0.4	1.7	2.0	2.0
IKP deflators	+0.5	–	–	+0.1
VTBI 2021/23	-0.5	1.3	2.0	2.0
SP (CoV) 2020/23	-1.0	1.3	2.0	1.9
Potenciālā IKP izaugsme	-0.5	-0.4	-0.3	-0.4
VTBI 2021/23	2.4	2.5	2.5	2.4
SP (CoV) 2020/23	2.9	2.9	2.8	2.9
Izlaižu starpība	+0.9	+4.9	+4.8	+5.8
VTBI 2021/23	-7.9	-5.6	-5.0	-4.4
SP (CoV) 2020/23	-8.8	-10.4	-9.8	10.2

1. tabula. Makroekonomisko prognožu rādītāju izmaiņas kopš apstiprināšanas 2020. gada aprīlī.

Padomes sēdē 2020. gada 15. jūnijā FM informēja par vienreizējiem faktoriem, galvenokārt Covid-19 negatīvo ietekmi uz pasaules un valsts ekonomiku. Prognozes apliecināja, ka lejupslīde tautsaimniecībā turpināsies līdz 2020. gada beigām, īpaši negatīvus rezultātus uzrādot 2020. gada 2. un 3. ceturksnī. Lēna atkopšanās sāksies 2021. gadā, bet pirms Covid-19 krīzes līmenis tiks sasniegts ne ātrāk par 2022. gadu. Ekonomisko lejupslīdi šogad vislielākā mērā noteiks privātā patēriņa kritums. Nodarbināto skaits šogad var samazināties vēl par 4,4%, bet bezdarba līmenis varētu pieaugt līdz 10,5%. Inflācijas prognoze 2020. gadam ir samazināta salīdzinot ar SP (CoV) scenāriju līdz 0,2%, galvenokārt enerģijas cenu straujā krituma dēļ. Kā galvenos makroekonomiskos riskus FM atzīmē Covid-19 otro vilni, pasaules ekonomikas lēnāku atkopšanos, nekā prognozēts un virkni citu būtisku faktoru.

Kā iespējamie pozitīvie faktori, kas veicinās ekonomikas atveseļošanas pieminēti iespējama pozitīva dinamika Latvijas tirdzniecības partneru ekonomikās, Covid-19 vakcīnas un / vai zāļu sekmīga izstrādāšana, ES monetārās un fiskālās stimulēšanas politika. Latvijas ekonomikā pat straujas lejupslīdes apstākļos labus rezultātus uzrāda aktivitāte būvniecības nozarē.

	2020	2021	2022	2023
Reālā IKP augsme				
FM (Jun. 2020)	-7.0	5.1	3.1	3.1
LB (Jun. 2020)	-7.5	6.7	5.0	
EK (Maijs 2020)	-7.0	6.4		
SVF (Apr. 2020)	-8.6	8.3		
Nominālā IKP augsme				
FM (Jun. 2020)	-7.4	6.5	5.3	5.2
LB (Jun. 2020)	-	-	-	-
EK (Maijs 2020)	-	-	-	-
SVF (Apr. 2020)	-	-	-	-
Patēriņa cenas (inflācija)				
FM (Jun. 2020)	0.2	1.2	2.0	2.0
LB (Jun. 2020)	0.0	0.2	1.3	
EK (Maijs 2020)	0.2	1.9		
SVF (Apr. 2020)	-0.3	3.0		
IKP deflators				
FM (Jun. 2020)	-0.5	1.3	2.0	2.0
LB (Jun. 2020)	-	-	-	-
EK (Maijs 2020)	1.4	2.3		
SVF (Apr. 2020)				
Izlaides starpība				
FM (Jun. 2020)	-7.9	-5.6	-5.0	-4.4
LB (Jun. 2020)				
EK (Maijs 2020)	-5.7	-1.8		
SVF (Apr. 2020)			-	-

Tabula 2. Galvenie makroekonomikas indikatori dažādu institūciju prognozēs, %y-o-y. Datu avots: FM, LB, EK, SVF.

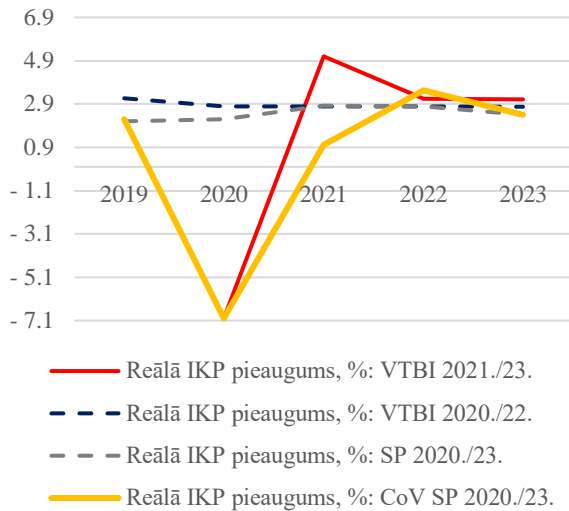
apstiprināšanu.

Padome apstiprina VTBI 2021/23 reālā IKP pieauguma prognozi. Salīdzinājumā ar iepriekšējo prognozi 2020. gada aprīlī (SP CoV), kas tika sagatavota Stabilitātes programmas 2020/23 izstrādei Covid-19 krīzes apstākļos, reālā IKP pieauguma temps 2021. gadam ir paaugstināts par 4,1%p., 2022. gadam samazināts par 0,4% p. un 2023. gadam paaugstināts par 0,7%p. Reālā IKP pieauguma prognoze 2020. gadam paliek nemainīga (1. attēls). Balstoties uz diskusijām ar FM, Padome secina liela nozīme ir privātā patēriņa samazinājumam, kā arī uzskata, ka ir pamats satraukumam par ekonomikas strukturālām izmaiņām pēc-krīzes periodā, kas var kavēt fiskālai stimulēšanai novirzīto līdzekļu atgriešanu ekonomikā un palielināt valsts parāda pārmērīga pieauguma risku.

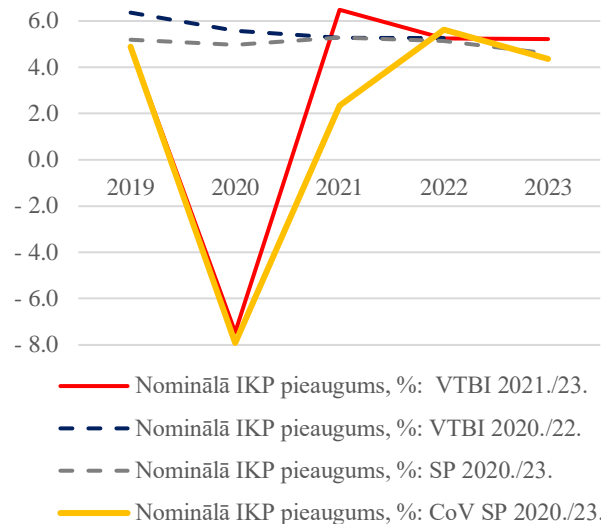
FM reālā IKP prognoze 2020. gadam saskan ar Eiropas Komisijas (turpmāk - EK), aplēsēm, bet tā ir zemāka nekā Starptautiskajam valūtas fondam (turpmāk - SVF) un Latvijas Bankai (turpmāk - LB) (2. tabula). Iekšzemes kopprodukta (turpmāk - IKP) samazinājumu nosaka privātā patēriņa, eksporta un investīciju kritums.

FM inflācijas prognozes saskan ar EK un ir augstākas nekā LB un SVF, kas pamatā prognozēja deflāciju 2020. gadam. FM pieņēmumi balstās uz strauju enerģijas cenu kritumu, atbildot uz pasaules enerģijas pārprodukciju un rūpniecības un pārvietošanās ierobežojumiem. EK prognozē lielāku izlaides starpību nekā FM, 2020. gadā par 2,2%p. un 2021. gadā par 3,8%p., tomēr abās prognozēs izlaides starpība ir negatīva.

Pamatojoties uz līdzšinējo ekonomikas attīstību un FM prognožu pieņēmumiem, Padome ir pieņēmusi lēmumu par turpmāk minēto aplēšu

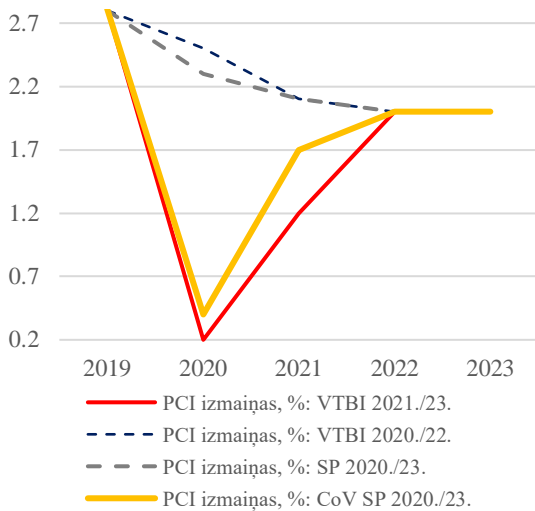
1. attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.
Avots: FM.

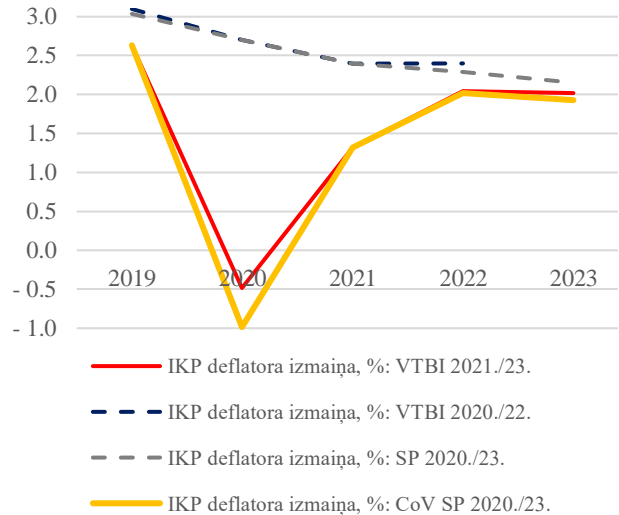
2. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze.
Avots: FM.

Padome apstiprina nominālā IKP pieauguma prognozi VTBI 2021/23. FM ir paaugstinājusi nominālā IKP pieauguma prognozi 2020. gadam par 0,5%p. un 2021. gadam par 4,1 procentpunktu. Nominālā IKP pieauguma tempi 2022. gadam ir pazemināti par 0,4 procentpunktiem. Nominālā IKP pieauguma prognoze 2023. gadam ir paaugstināta par 0,8 procentpunktiem (2. attēls).

Padome apstiprina izmaiņas MTBF 2021/23 patēriņa cenu indeksā (turpmāk - PCI) (inflācija). PCI prognoze 2020. un 2021. gadam ir pazemināts attiecīgi par 0,2 un 0,5 procentpunktiem, bet PCI 2022. un 2023. gadam paliek nemainīgs. (3. attēls).

3. attēls. Inflācijas prognoze.
Avots: FM.

4. attēls. IKP deflatora prognoze.
Avots: FM.

Padome apstiprina IKP deflatora prognozi VTBI 2021/23. IKP deflatora prognoze ir mainījusies, salīdzinot ar 2020. gada SP (CoV) aprīļa prognozi, un ir palielināta par 0,5 procentpunktiem 2020. gadam, un par 0,1 procentu punktu 2023. gadam (4. attēls). Deflatora prognoze 2021., 2022. gadam paliek nemainīga. (3. attēls).

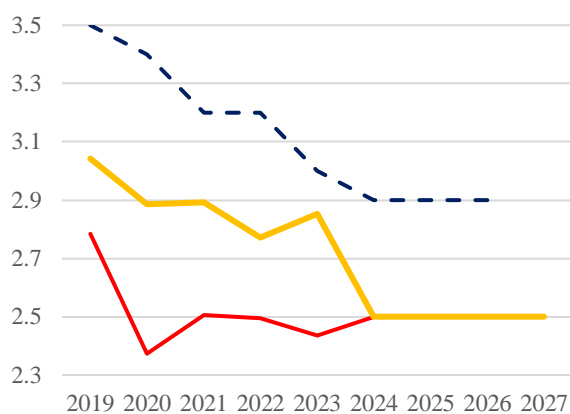
Padome ar komentāriem apstiprina potenciālā IKP pieauguma prognozi VTBI 2021/23. Iepriekšējos gados¹ Padome atzīmēja, ka prognozētais potenciālais IKP pieaugums ilgtermiņa periodā virs 3% sliekšņa ir augsts un pastāv faktori, kas ilgtermiņā kavē potenciālā IKP pieaugumu Latvijā, piemēram ekonomikas saplūšana ar ES vidējo līmeni un darbaspēka piedāvājuma ierobežojumi. Kopš VTBI 2020/22 izstrādes 2019. gadā potenciālais IKP tika samazināts divos posmos. Potenciālā IKP pārrēķins un samazinājums notika pēc Centrālās statistikas pārvaldes IKP datu revīzijas 2019. gada rudenī un šīs pārskatīšanas rezultāti bija atspoguļoti SP (CoV) 2020-2023 makroekonomiskajās prognozēs. Atkārtota potenciālā IKP pārskatīšana un samazināšana notika izstrādājot makroekonomiskās prognozes VTBI 2021/23. Kopš iepriekšējām SP makroekonomiskajām prognozēm potenciālais IKP pieaugums ir pārskatīts skarot arī vēsturiskos aprēķinus no 2012. līdz 2019. gadam, līdz ar to ir izmainījušās arī 10-gadu perioda vidējās potenciālā IKP izaugsmes vērtības, skatīt 3. tabulu.

Prognozes budžeta ietvaram	Periods	10 gadu vidējais potenciālais IKP	Izmaiņas
VTBI 2020/21	2016-2026	3.1	-
SP (CoV) 2020/2023	2017-2027	2.8	-0.3
VTBI 2021/23	2017-2027	2.6	-0.2

3. tabula. Izmaiņas 10-gadu perioda vidējā potenciālā IKP izaugsmes novērtējumā

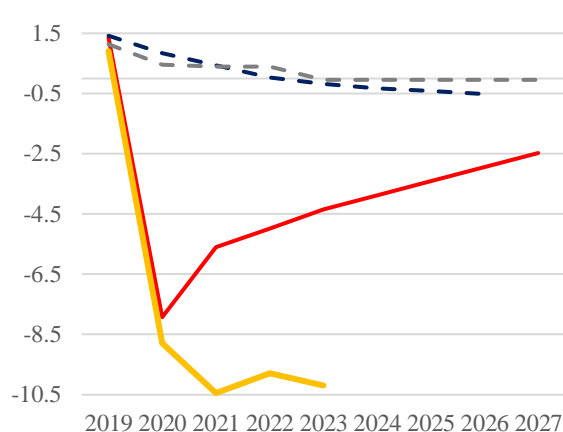
Potenciālā IKP pieauguma prognoze ir mainījies salīdzinājumā ar 2020. gada aprīļa prognozi un pazemināta sekojoši: 2020. -0,5%p.; 2021. -0,4%p.; 2022 -0,3%p. ; 2023. -0,4%p. Skat. 5. attēlu.

Padome ar komentāriem apstiprina izlaidis starpības prognozi VTBI 2021/23. Padome atbalsta novērtējumu par pieaugošu izlaidis starpību pēc 2020. gada, kā arī izlaidis starpības korekciju uz augšu salīdzinot ar SP (CoV) 2020/2023 prognozi. Covid-19 uzliesmojums izraisīja strauju globālās un nacionālās ekonomikas lejupslīdi. Ekonomika virzās uz zemāko biznesa cikla punktu, kas neizbēgami liek realizēt fiskālās stimulēšanas pasākumus. VTBI 2021/23 plānošanai, atjauninātā izlaidis starpība nodrošina papildu fiskālo atvieglojumu iespējamību, tomēr vienlaikus rada pārmērīgi lielas cerības par fiskālās telpas paplašināšanas iespējām ilgtermiņā. Skat. 6. attēlu.

— Potenciālā IKP pieaugums, %: VTBI 2021./23.
 - - - Potenciālā IKP pieaugums, %: VTBI 2020./22.
 ..... Potenciālā IKP pieaugums, %: SP 2020./23.
 — Potenciālā IKP pieaugums, %: CoV SP 2020./23.

5. attēls. Potenciālā IKP pieaugums, %
 Avots: FM.

— Izlaidis starpība, %: VTBI 2021./23.
 - - - Izlaidis starpība, %: VTBI 2020./22.
 - - - Izlaidis starpība, %: SP 2020./23.
 — Izlaidis starpība, %: CoV SP 2020./23.

6. attēls. Izlaidis starpības, % no potenciālā IKP.
 Avots: FM.

¹ <https://fdp.gov.lv/15102018-makroekonomikas-prognozu-apstiprinasa>

Kopsavilkums:

Padome apstiprina makroekonomiskās prognozes, lai atbalstītu VTBI 2021/23 izstrādi, vienlaikus vēršot uzmanību uz pastāvošiem ilgtermiņa nestabilitātes riskiem.

Padome apzinās, ka potenciālā IKP un izlaides starpības aprēķini esošajos ļoti nepastāvīgajos apstākļos ir izaicinoši. Padome atzinīgi vērtē konservatīvus pieņēmumus par potenciālā IKP līmeni. Analizējot izlaides starpības straujo pieaugumu 2021. gadā, kā arī tās pieaugumu 2022. un 2023. gadā, redzam, ka FM atspoguļo V formas atkopšanās scenāriju un pieņēmumu, ka neviens potenciāls būtisks risks nerealizēsies. Padome uzsver, ka scenārijs, kas paredz ilgstošu negatīvu izlaides starpību, ir diezgan riskants, jo tādējādi varētu tikt radītas nepamatotas cerības par pieejamo fiskālo telpu turpmākajos gados. Padome ņem vērā, ka aprēķinot fiskālos nosacījumus bilances mērķi tiek papildu testēti arī pret Stabilitātes un izaugsmes pakta bilances nosacījuma scenāriju, kā arī pret izdevumu pieauguma nosacījumu, kurā maksimāli pieļaujama izdevumu apjoms ir atkarīgs no 10 gadu vidējā potenciālā IKP pieauguma, tomēr tas neizslēdz riskus, kas saistīti ar ilgstošu negatīvu izlaižu starpību ietekmi.

Padome uzskata, ka fiskālajiem stimulēšanas pasākumu apmēram ir jābūt adekvātam un samērīgam ar reāli pastāvošo Covid-19 radīto zaudējumu apjomu. Ņemot vērā, ka turpmākajos gados prognozētais reālās produktivitātes pieaugums ir svārstīgs, salīdzinot ar SP (CoV) 2020/23, un nepietiekošs, lai nodrošinātu strauju ekonomisko izaugsmi, trūkst ekonomikas sildīšanai veikto ieguldījumu pamatojuma. Ja netiks veicināts produktivitātes pieaugums, kas veicinās tautsaimniecības izaugsmi, nākotnē, pēc dāsnas ekonomikas stimulēšanas varētu būt nepieciešama nepopulāra izdevumu ierobežošanas politika. Padome uzskata, ka izlaižu starpības ilgstoša uzturēšana negatīvo vērtību diapazonā nav attaisnota un veicinās fiskālās stimulēšanas pasākumus pārmērīgi ilgā laikā.

Padome atzinīgi vērtē valdības atbalsta pasākumus īstermiņā, bet mudina ievērot piesardzību attiecībā uz deficīta un parāda pārmērīgo pieaugumu 2021. gadā un turpmāk.

Padome norāda uz nekonsekveci, atstājot valsts parāda prognozi nemainīgu kopš Stabilitātes programmas 2020-2023 izstrādes, vienlaikus atjaunojot makroekonomisko rādītāju ietvaru VTBI 2020/23. izstrādei.

Rekomendācijas:

- 1) Izstrādāt scenāriju valsts parāda īpatsvara pret IKP iespējami ātrai samazināšanai un pakāpeniskai atgriešanai pirms Covid-19 līmenī.
- 2) Ņemot vērā strauji mainīgo situāciju pasaulē un Latvijā, būtu lietderīgi veikt operatīvu makroekonomikas prognožu pārskatīšanu š.g. rudenī.
- 3) Stabilizējoties ekonomikas atkopšanās procesiem, veikt potenciālā IKP un izlaides starpības pārskatīšanu tuvinot tos pirms Covid-19 līmenim.

Rādītājs	2020	2021	2022	2023
Reālā IKP izaugsme	-7.0	5.1	3.1	3.1
Nominālā IKP izaugsme	-7.4	6.5	5.3	5.2
Inflācija	0.2	1.2	2.0	2.0
IKP deflators	-0.5	1.3	2.0	2.0
Potenciālā IKP izaugsme	2.4	2.5	2.5	2.4
Izlaižu starpība	-7.9	-5.6	-5.0	-4.4

4. tabula. Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji.